

(Úkol 8)

HODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO NÁVRHU NAŠICH KOLEGŮ ZE STUDIJNÍ SKUPINY

METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VĚD, SOC706

Oponenti:

Vladislav Jankových, Janky@mail.muni.cz
učo 65130, sociologie + psychologie

Kateřina Vaňková, katerina.vankova@email.cz
učo 79210, sociologie + psychologie

Ivona Masaříková, (v říjnu studia zanechala)
učo 183090, sociologie + sociální politika a sociální práce

Vyučující: Mgr. Igor Nosál, Ph.D.

Datum odevzdání: do 19.12.2005

Fakulta sociálních studií MU, 2005/2006

1) Proveďte hodnocení jednoho výzkumného návrhu vašich kolegů ze studijní skupiny:

NÁZEV PROJEKTU:

KONZUMACE ALKOHOLU U MLADÝCH LIDÍ

SOC706 – METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VĚD

Vedoucí týmu:

Marta Beníková, UČO 181776,
marta@baumatic.com

Členové týmu:

Eva Ulrichová, UČO 183074,
email: eva.ulrichova@centrum.cz

Milan Burdych, UČO 172603,
email: draq@centrum.cz

Formulace výzkumného tématu

Nedávno byl publikovaný výzkum Evropské unie, který uvádí, že v České republice začínají děti s konzumací alkoholu už v 11 letech, což je nejnižší věk ze všech zemí EU. Rozdíl mezi věkovou hranicí danou zákonem (18 let) a prakticky zjištěnou je velmi velký, a z hlediska sociologie dokonce velmi významný. Vztah mladých lidí k alkoholu je poměrně problematický, jelikož si ještě plně neuvědomují, jak velké mohou být důsledky pití alkoholu na jejich fyzické či duševní zdraví, chování či sexualitu. I když na dané téma už bylo zpracováno velké množství různých výzkumů, myslíme si, že je možné najít ještě oblasti, které nebyli úplně detailně prozkoumány a při jejichž analýze by bylo možné dospět k důležitým poznatkům.

Chceme se zaměřit na hledání odpovědi na tuto výzkumnou otázku: **„Jaký je vztah mladých lidí k alkoholickým nápojům?“**

Následující otázky nám ji pomohou zodpovědět:

- kdy poprvé přicházejí mladí lidé do styku s alkoholem
- kdo jim alkohol poprvé nabídl
- jako často konzumují alkohol
- jaký druh alkoholu konzumují
- v jaké společnosti alkohol konzumují
- důvody, které je vedou ke konzumaci alkoholu
- množství obvykle konzumovaného alkoholu
- uvědomění si účinků alkoholu
- jejich zkušenosti s dostupností alkoholu

Získané poznatky je možné prakticky využít při tvorbě nástrojů a metod pro efektivní prevenci alkoholové závislosti mladých lidí jak na úrovni plošných programů prevence, tak i na úrovni institucí pracujících s mladými lidmi závislými na alkoholu. Druhotným efektem může být zvyšování informovanosti mladých lidí o účincích alkoholu, a to například formou prezentace výsledků výzkumu ve sdělovacích prostředcích.

Výzkumné téma je dobře popsané a vysvětlené, tým použil pro jeho podložení skutečný průzkum, což zvyšuje důvěru v uváděný problém. Na druhou stranu, formulovaná výzkumná otázka je poměrně obecná, zasahuje i do jiných oborů než je sociologie. Také zde zmíněná praktická použitelnost naznačuje, že se předpokládané výsledky použijí v jiné než sociologické oblasti.

Účel výzkumu

Účelem našeho připravovaného výzkumu je zachytit aktuální situaci v oblasti konzumace alkoholických nápojů mladými lidmi a zjistit jejich vztah k alkoholu. Obsah našeho výzkumu jsme omezili na 9 otázek, které jsme formulovali ve formulaci výzkumného tématu. Takto získané poznatky chceme využít v prevenci alkoholové závislosti mladých lidí a při zvyšování informovanosti mladých lidí o účincích alkoholu. Určitou nevýhodou tohoto tématu je jeho propracovanost. V minulosti se již na téma konzumace alkoholu provedlo mnoho výzkumů, ale stále je informovanost veřejnosti v této oblasti nízká a také to byl jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli zpracovat toto téma. Výhodou je jeho neustálá aktuálnost.

Sami autoři upozorňují na poměrně vysokou míru prozkoumání jimi vybrané oblasti. Odpovědi na výše formulované otázky není obtížné částečně získat z jiných výzkumů a statistik, ačkoliv ne v takto ucelené podobě. Výhody by mohly být více zpracované, navázané na praktické použití výsledků výzkumu.

Výzkumná jednotka

Výzkumnou jednotku tvoří mladí lidé žijící v Brně ve věku 11-26 let, t.j. žáci základních škol, studenti středních a vysokých škol, jako i další mladí lidé, kteří již nestudují. Poměr obou pohlaví ve výzkumné jednotce je rovnovážný. Co se týká vzdělání, jedná se o náhodný výběr. Velikost výběrového souboru jsme stanovili na 300 respondentů, což považujeme za dostatečně velký počet k tomu, aby nám získaná data poskytla relevantní informace. Výhodou takto zvolené výzkumné jednotky je snadný přístup k respondentům. Jelikož jsou to mladí lidé, mezi kterými se pohybujeme, předpokládáme, že s námi budou ochotni spolupracovat a že tak získáme dostatečné množství dat ke zpracování výzkumu.

Výzkumná jednotka je dostatečně velká, i věkové rozpětí dostatečně široké. Dobré je i stejné zastoupení obou pohlaví. Z hlediska vzdělání by však bylo vhodnější použít výběr kvótní, který by zajistil poměrné zastoupení všech skupin, jelikož u tohoto tématu je vzdělání důležitým determinantem. Navíc není specifikováno, jak bude přesně jednotka vybrána – kde se získají seznamy mladých lidí, kteří budou vhodní pro výzkum, jak by se provedl náhodný výběr.

Výzkumná strategie

Jako výzkumnou metodu našeho výzkumu jsme si jednoznačně zvolili dotazník. Umožní nám odpovědět na výzkumnou otázku a to, **jaký je vztah mladých lidí k alkoholickým nápojům**. Dotazník nám nabízí hned několik výhod. V úkolu č. 3 jsme definovali celkem devět jasných otázek, na které čekáme také jasné a jednoduché odpovědi typu ano, ne, číselné odpovědi apod (odpovědi budeme definovat v dalších úkolech, při sestavování samotného dotazníku). Forma dotazníku nám umožní tyto odpovědi zpracovávat v poměrně krátkém čase, časově nebude tato forma náročná ani pro respondenta. Další výhodou je možnost získání potřebných údajů od velkého množství respondentů. Nevylučujeme ani internetovou formu dotazníku, kterou bychom např. pomocí IS Masarykovy Univerzity rozšířili mezi studenty, tím bychom získali informace od věkové skupiny cca 19-26 let. Kategorii 11-18 let by měly vyřešit dotazníky rozšířené po základních a středních školách. Nevýhodou této metody je zajisté to, že nemůžeme vědět, kolik dotazníků se nám vrátí, což by mohlo ovlivnit výzkum, ale i když počítáme s menšími procenty vrácených dotazníků, jsme si jisti, že respondentů bude výrazně větší množství než-li při použití jiných metod. Nezanedbatelnou výhodou dotazníků jsou i nízké náklady na tisk, distribuci a zpracování.

Strategie je vhodně formulovaná, nicméně jako nevýhodu by bylo možné zmínit, že pokud bude dotazník šířen po internetu, jeho návratnost může být ovlivněna nejen co do počtu, ale i co do struktury lidí kteří odpoví. Tj. např. ti, kdo nepijí vůbec, neodepíšou, protože se jich to netýká, ti, co pijí moc, protože se za to stydí apod. Souvisí to i s výběrem vhodného vzorku respondentů, kteří, když už je vybereme, měli by odpovědět, aby výsledky byly relevantní.

Klíčové koncepty a indikátory

Základní koncepty, se kterými budeme v tomto výzkumu pracovat, jsou:

Mladí lidé – pro účely našeho výzkumu jsme zvolili mladé lidi ve věku 11-26 let žijících v Brně, tedy žáků základních škol, studentů středních a vysokých škol, jakož i další mladé lidi, kteří již nestudují a mají max. 26 let. Dimenzi v rámci takto zvoleného konceptu tedy vymezují tyto indikátory:

- věk

- ▮ *vzdělání*
- ▮ *geografická lokace*

Konzumenti alkoholu – podle toho, co lidé od alkoholických nápojů žádají, je můžeme rozdělit do následujících 4 skupin:

- **Abstinenti** – požití alkoholu v sebemenším množství odmítají
- **Konzumenti** – využívají příležitosti, které se mu k pití naskytou. Využívají alkohol jako tekutinu i pro jeho chuť.
- **Pijáci** – alkoholické nápoje jim nestačí ani jako zdroj tekutiny, ani je neuspokojuje jen chuť. Žádají si již účinků alkoholu, tedy alkoholické euforie.
- **Alkoholici** – mají zálibu v opakovaném požívání alkoholu měnícím stav psychiky, snaží se najít v alkoholu euforii, uklidnění a mimořádné psychické stavy.

V tomto případě jsou indikátory:

- ▮ míra požívání alkoholických nápojů
- ▮ frekvence požívání alkoholických nápojů
- ▮ důvody, které vedou k požívání alkoholických nápojů

Koncepty jsou jasně definovány, operacionalizace srozumitelná. Problém vidím pouze v tom, jak zjistím jaké důvody vedou konzumenty k požívání alkoholu.

Teoretická hypotéza

Vycházíme z této teoretické hypotézy:

„Konzumace alkoholických nápojů je závislá na věku, pohlaví a dosaženém vzdělání.“

Z výsledků výzkumu, které prováděl Ústav informací a prognóz školství při Ministerstvu školství Slovenské republiky, vyplývají tyto závěry:

- stoupá počet respondentů konzumujících alkoholické nápoje často
- zvyšuje se počet mladých lidí, kteří pijí alkohol příležitostně
- klesá počet mladých lidí, kteří alkohol nepijí vůbec
- v konzumaci alkoholických nápojů mají převahu muži, respondenti ve věku 18 – 26 let, ateisti, žáci SOU a mladí lidé, kteří byli rodiči tělesně trestáni

- zvýšená frekvence konzumace alkoholu je u respondentů, kteří měli alespoň jednou sníženou známku z chování a u pravidelných kuřáků

Výsledky tohoto výzkumu nám pomohli definovat naše pracovní hypotézy.

Pracovní hypotézy

Hypotéza 1: Nejvíce alkoholu pijí mladí lidé mezi 16. a 21. rokem života

Hypotéza 2: Mladí lidé konzumují alkohol průměrně 2-krát za týden.

Hypotéza 3: Nejvíce konzumovaný alkohol je pivo.

Hypotéza 4: Nejčastěji konzumované množství alkoholu při jednom posezení je 4-5 piv nebo 4 – 8 dcl vína.

Hypotéza 5: Přibývá mladých lidí, kteří konzumují alkoholické nápoje již na základní škole.

Hypotéza 6: Muži konzumují alkoholické nápoje ve větším množství než ženy.

Hypotéza 7: Lidé s nižším dosaženým vzděláním konzumují alkohol častěji.

Hypotéza 8: Ženy dávají přednost vínu, muži pivu a destilátům.

Hypotéza 9: Lidé nečastěji konzumují alkohol se svými přáteli.

Hypotézy jsou dobře a jasně definované.

Literatura

1. Duchková, K. 1995. *Dotazníkový přístup k problematice poruch užívání alkoholu a jiných drog u pražských adolescentů*. Praha: Avicenum
2. Hosek, J. 1998. *Sám proti alkoholu*. Praha: Grada
3. Janík, A., Dušek, K. 1990. *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum
4. Kessel, N., Walton, H. 1969. *Alcoholism*. Harmondsworth : Penguin books
5. Kvapilík, J., Svobodová, A. a kol. 1985. *Člověk a alkohol*. Praha: Avicenum
6. Marhounová, J., Nešpor, K. 1995. *Alkoholici, fetišáci a gambleři*. Praha: Empatie
7. Mečíř, J. 1990. *Zneužívání alkoholu a nealkoholových drog u mládeže*. Praha: Avicenum
8. Nešpor, K., Csémy, L. 1997. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: BESIP
9. Nešpor, K. 1999. *Jak překonat problémy s alkoholem*. Praha: Sportpropag

10. Nešpor, K. 1996. *Jak pomoci dětem odmítat alkohol a drogy aneb Prevence v rodině*. Praha: Vzdělávací agentura IDEA
11. Nešpor, K. 2000. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál
12. Nešpor, K. 1997. *Problémy působené alkoholem*. Praha: Fortuna
13. Nešpor, K. 1995. *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech*. Praha: Portál
14. Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H. 1996. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách*. Praha: Sportpropag
15. Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H. 1998. *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí*. Praha: Sportpropag
16. Nešpor, K. a kol. 1995. *Prevence problémů působených návykovými látkami na školách*. Praha: BESIP
17. Orel, A. 1905. *Alkoholismus und soziale Frage*. Innsbruck: Kinderfreund-Anstalt
18. Skála, J. a kol. 1987. *Závislost na alkoholu a jiných drogách*. Praha: Avicenum
19. Skála, J. 1977. *...až na dno!?. Fakta o alkoholu, pijáctví a alkoholismu*. Praha: Avicenum
20. Srba, O. 2000. Alkoholismus. Seminární práce ze Základů společenských věd. Příbor: Masarykovo gymnázium
21. Šedivý, V., Válková, H. 1988. *Lidé, alkohol, drogy*. Praha: Naše vojsko
22. Winter, Z., Neruda, J., Sova, A., Gellner, F., Hašek, J. 2005. *V zajetí alkoholu*. Praha: Plot
23. Youcha, G., Seixas, J. S. 1988. *Drugs, alcohol, and your children : how to keep your family substance-free*. New York: Crown Publishers
24. Zášková, H. 1997. *Děti, mládež a drogy na území města Ostravy*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity